

TARHUNTAŞŞA ve KONYA-KARAMAN ARAŞTIRMALARI ÜZERİNE

Prof. Dr. GÜNGÖR KARAUĞUZ
N. Erbakan Üniversitesi, A. Keleşoğlu Eğitim Fakültesi
Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD
karauguz@msn.com

Özet

Bu makalede, 1924 yılından günümüze kadar Türk ve Batılı araştırmacılar tarafından Konya ve Karaman Bölgesi'nde yapılmış arkeolojik yüzey araştırmaları eleştirel bir bakış açısıyla ortaya konulmuştur. Ayrıca Konya-Karaman Bölgesi'nin eskiçağ tarihi ve arkeoloji için ne gibi atılımlar yapılması gerektiği üzerine kısaca durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Konya, Karaman, Hitit, Tarhuntaşşa.

ON RESEARCHS OF TARHUNTAŞŞA AND KONYA-KARAMAN

Abstract

In this article, from 1924 to the present day in the Konya and Karaman by Turk and Western researchers conducted archaeological surveys have been introduced with a critical perspective. Also, Konya-Karaman region's ancient history and archeology, as to what should be done breakthroughs focused briefly on.

Key Words: Konya, Karaman, Hitit, Tarhuntaşşa.

GİRİŞ

*nam-ma-kán DINGIR^{MES URU}Ha-at-ti GIDIM^{HLA}-ia pí-di ni-ni-ik-ta
na-aš I-NA^{URU DU}a-š-ša kat-ta pé-e-da-aš nu^{URU DU}a-š-ša-an e-ep-ta*

[*nu DUMU.SES-IJA^{M D}LAMA-an ša-ra-a da-ah-hu-un nu-za ŠEŠ-IA^MNIR.GAL-i*](*š ku-it AS-*)*RU^{URU DU}a-š-ša-an pár-na-wa-iš-ki-it na-an a-pí-ia pí*(*di*)
(*[LUGAL-i]*)*z-na-an-ni ti-it-ta-nu-nu-un*

Sonra Hatti'nin Tanrılarının (heykelleri) ile ölü ruhlarını yerlerinden kaldır(arak) onları Tarhuntašša'ya aşağıya götürdü. Ve Tarhuntašša'yı (devlet merkezi) yaptı.

Kardeşimin oğlu Kurunta'yı yücelttim. Kardeşim Muwattalli'nin (devletin merkezi olarak seçtiği) Tarhuntašša'da krallığa tayin ettim¹.

KUR^{URU}ŠAPLITI 'Aşağı Ülke' olarak da anılan Tarhuntašša Bölgesi ve kralı Kurunta hakkında bilgi sahibi olduğumuz bu ifadeleri 1986 yılında Boğazköy'de Yerkapı'nın batısında keşfedilen bronz tablet² izledi. Ulmi-Teşup antlaşması³ ile büyük bir benzerlik gösteren⁴ bu antlaşma metni, Konya Bölgesi'nde olan Tarhuntašša krallığı hakkında -genel de olsa- doyurucu bilgiler içeriyordu. Antlaşma metni sayesinde Tarhuntašša sınırları içinde bulunan birkaç Hitit kentinin lokalizasyon denemesi de yapılabilmisti⁵. Böylece Konya Ovası'na olan arkeolojik ve filolojik ilgi doğal olarak birden bire arttı.

Tarhuntašša Araştırmaları

Bu ilgi XIX. yüzyılın ortalarından itibaren de az da olsa görülüyordu ve Konya-Karaman Bölgesi coğrafyasının tarihi dokusu W. J. Hamilton⁶, W. M. Ramsay ve G. Bell⁷ gibi batılı seyyahların da ilgisini çekmişti. Özellikle W. M. Ramsay, G. Bell ve S. Eyice'nin⁸ Karadağ eteklerinde Madenşehir civarında ve

¹ KUB I I II 52-53, IV 62-64.

² Neve 1987 266-268; Neve 1989-1990, 7-20; Otten1987a, 271-276; Otten 1987b, 410 vd.; Otten 1988.

³ Laroche 1948; Garstang-Gurney 1959, 66 vd.; Otten-Rüster 1973; Hoffner 1989; Gurney 1993; van den Hout 1995, 22 vd.; Beckman 1996, 104 vd.; Karauğuz 2002, 85-92.

⁴ Karauğuz 2002, 79-82.

⁵ Otten 1988, 37; Houwink ten Cate 1992, 245 vd.; Dinçol-Yakar-Dinçol-Taffer 2000, 2.

⁶ Hamilton 1842.

⁷ Ramsay-Bell 1909.

⁸ Eyice 1971.

Kızıldağ'da yaptıkları yüzey araştırmaları anılmaya değerdir. Bu araştırmalar sırasında kral *Hartapus*'a ait hiyeroglif yazıtların hem Karadağ'ın zirvesinde hem de Kızıldağ'da keşfedilmesi bugünlerde *Tarhuntaşsa* krallığının anlaşılması ve yorumlanmasında önem taşıdığı düşünüldü ve bu amaçla *Hartapus* krallığının *Tarhuntaşsa* sınırları içindeki işlevinin ne olabileceği noktasında makaleler de kaleme alındı⁹.

Pek çok Hititolog, *Tarhuntaşsa* krallığının merkezi olarak *Hartapus* yazıtlarını barındıran volkanik bir dağ olan Kızıldağ olduğu yönünde fikir beyan etti. Onların bu konudaki delilleri hem Karadağ zirvesinde ve hem de volkanik bir dağ olan Kızıldağ üzerindeki *Hartapus* yazıtlarının Hitit imparatorluk dönemi yazıtları olan Yalburt hiyeroglif yazıtlarıyla¹⁰ büyük bir benzerlik göstermesi idi¹¹. Ama şöyle bir sorun vardı. Her ne kadar Kızıldağ'da, sadece iki adet¹² ya da aksine tepenin hemen hemen her yerinde bol miktarda Geç Tunç Çağı/Hitit İmparatorluk Dönemi seramiğinin özelliklerini yansıtan malzemenin¹³ görüldüğünün rapor edilmesine karşın; Kızıldağ üzerinde Hitit imparatorluk Çağı özelliğini yansıtan –belki hiyeroglif yazıtlar hariç- hiç arkeolojik malzeme yoktu. Oysaki *Tarhuntaşsa* olarak lokalize edilen bu merkez, *Hattuşa* kadar olmasa da, Hitit seramiği ve mimarisini tüm ihtişamıyla yansıtmalıydı.

Tarhuntaşsa'nın merkezi noktasında bir başka görüş de Konya-Meram'ın bir mahallesi olan Hatıp'taki Kurunta anıtını barındıran kayalık alan ve çevresi üzerine kurgulandı¹⁴. Ancak Hatıp'ın, *Tarhuntaşsa*'nın merkezi olduğu noktasında elimizde yeterli bir belge olmadığı gibi bu konuda ileri sürülmüş savlar¹⁵ dahi henüz bu problemi çözebilecek konumda değildir¹⁶. Ayrıca Hatıp ve çevresi böyle bir lokalizasyon için çok küçük bir yerleşmedir¹⁷. Dolayısıyla Hatıp, *Tarhuntaşsa*'nın

⁹ Alp 1974, 92 vd.; Alp 1995; Hawkins 1992; Hawkins 1993, 276 vd..

¹⁰ Yalburt hiyeroglif yazıtları ilk keşfedildiğinde T. Özgüç'ün İnnadiktepe kitabında R. Temizer imzasiyla hiçbir çözümleme ve değerlendirme yapılmadan 1998 yılında Türk Tarih Kurumu yayınları arasından çıktı. Bu yazıtlarla ilgili olarak ilk değerlendirmeler M. Poetto (1993) ve J. D. Hawkins (1995) tarafından hacimli bir çalışma ile ilim dünyasına sunuldu. Daha sonra, kötü çevrilmiş bir makalede birebir kopya edilip bir toplantıda sunulmuş (Savaş 1998) aslen F. C. Woudhuizen (1995)'nin makalesinde de Yalburt hiyeroglif yazıtları üzerinde durulmuştur.

¹¹ Gonnet 1984, 122 vd.; Hawkins 1992.

¹² "Thoma collected more sherds on the slope between the upper fortification wall and the rock with Hartapus' relief. Among them are two pieces which may belong to the Late Bronze Age- that is, to the time of the Hittite Empire (Bittel 1986, 108)."

¹³ Dinçol-Yakar-Dinçol-Taffer 2000, 7.

¹⁴ Bahar 2006b, 102.

¹⁵ Ünal 2000, 60.

¹⁶ Ancak *Tarhuntaşsa*'nın merkezi noktasında lokalizasyon denemesine farklı bir bakış açısı getirdiğimiz çalışmamız için bkz. Karauğuz-Özcan 2007.

¹⁷ Bu yerleşme topografik bir harita üzerinde gösterilmeye çalışılmıştır. Ancak topografik haritanın elle, alelade ve yanlış bir çiziminin yapıldığı görülmektedir. Böylesine önemli ve hatta *Tarhuntaşsa*'nın merkezi olarak lokalize edilmek istenen bu merkezin elle topografik bir haritasının çizilmesi yerine zaten uzmanlarınca çizilmiş olan topografik bir haritanın kullanılması beklenirdi (Bahar 2002b, 104). Çizimleri karşılaştırmak için bkz. Karauğuz-Kunt 2004, Levha XLIII-XLV. Ayrıca bu makalede yazar, anlatmaya çalıştığı konuyla direkt bağlantılı bibliyografya vermektense, o konuda çok az bilgi veren ya

askeri işleve sahip, geçit kontrol/denetim merkezi niteliğinde ve geç dönemlerde de bir menzil yerleşmesi prototipi olarak tanımlanabilecek bir iskân olmalıdır¹⁸.

Konya-Karaman Araştırmaları

XX. yüzyılın başlarında Konya Ovası'nda özellikle İTÇ ve Roma ağırlıklı araştırmalar hız kazanır. D. M. Robinson, Sızma'da arkeolojik bir kazı yapar¹⁹. Böylece bölgenin tarihi ve arkeoloji dokusuna olan ilgi de yavaş yavaş artmaya başlamıştır artık. Bu kazıyı J. Mellaart'ın Çatalhöyük'teki kazıları ile J. Bordaz²⁰, R. Solecki²¹ ve W. R. Farrand'ın²² Suğla Gölü Havzası'ndaki coğrafya ve prehistorik araştırmaları takip eder.

Önceleri J. Mellaart²³, R. O. Arık ve T. Özgüç'ün²⁴ Konya Ovası'ndaki yüzey araştırmalarına D. French²⁵, S. Güneri²⁶, M. Özsait²⁷, S. Omura²⁸ ve H. Bahar'ın en erken devirlerden itibaren Roma dönemine kadar evreyi içeren Konya ve Karaman Bölgesi kültürlerinin tespiti amacıyla yapılmış yüzey araştırmaları damgasını vurur. Bu araştırmacılar tarafından Konya Bölgesi içinde İ.Ö. 2. bine tarihlendirilmiş iki yüzün üzerinde yerleşme rapor edilmiştir. Konya Bölgesi sınırı içinde yapılan bu yüzey araştırmalarından sadece H. Bahar'ın yaptığı çalışmalar uzun soluklu olmuştur ve 1994 yılından beri hâlâ devam ettiği görülmektedir²⁹.

Konya ve Karaman Bölgesi arkeolojik yüzey araştırmalarını yürüten araştırmacılar³⁰ bölgede şimdiye kadar 270'in üzerinde höyük yanında diğer pek çok arkeolojik yerleşme tespit etmişlerdir. Ancak bu yerleşmelerin büyük çoğunluğu bölgede daha önce bazı araştırmacılar tarafından keşfedilmiş ve arkeoloji literatürüne kaydedildiği halde sanki tüm yerleşmelerin kendilerince keşfedildiği izlenimi yayımladıkları kitapta³¹ uyandırılmak istenmiştir.

Konya-Karaman'da yapılan yüzey araştırmalarının sonuçları da her yıl Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün düzenlendiği "*Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sonuçları Sempozyumu*"nda sunulurken yayımlanmıştır.

---

da verdiği yerle hiçbir alakası olmayan kaynakçaları kullandığı görülmektedir (krş. Bahar 2002b, 87^{11, 12}, 88²³, 89²⁶, 96⁵⁸).

¹⁸ Karauğuz-Kunt 2004, 12.

¹⁹ Robinson 1924, 1927.

²⁰ Bordaz 1969.

²¹ Solecki 1961.

²² Farrand 1964.

²³ Mellaart 1954, 1958, 1959, 1963.

²⁴ Arık 1956.

²⁵ French 1970.

²⁶ Güneri 1986, 1987, 1989a, 1989b.

²⁷ Özsait 1991.

²⁸ Omura 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996.

²⁹ Bahar 1995, 1996, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002a, 2003, 2004, 2005, 2006b, 2007.

³⁰ Bahar-Koçak 2004, 45-54.

³¹ Bahar-Koçak 2004, 45-54.

Aşağıda sadece bir kaçını ele aldığımız- büyük bilimsel yanlışlıklar ya da eksiklikler giderildiğinde belki genişletilmiş ikinci baskısı³² olabilecek 2004³³ yılında basılmış kitapta ve aşağıda sadece birkaç örneğin verildiği³⁴ bazı makalelerde toplanmıştır.

“Bölgenin güneyini oluşturan Karaman ise erken Hitit kaynaklarında Landa ve Antik Dönem’de Laranda olarak isimlendirilmektedir. Bu bölge Hitit ve Kizzuwatna egemenlik alanları arasında yer almaktadır. Burası, Hititler’in güneye egemen oldukları dönemlerde Akdeniz ve Kıbrıs’a (Alaşiia) uzanan yollar üzerindeydi. Mut ve Silifke arasında yer alan Keben Kaya Anıtı Hititler’in güney uzantısı bakımından önemli bir geçit olan Sertavul Boğazı’ndadır³⁵.”

Bilindiği üzere Keben, Sertavul Boğazı’nda değildir. Silifke’nin yaklaşık 20 km kuzeybatısında ve modern Silifke-Mut karayolunun 2 km kadar doğusundadır. Yani bu köy içinde yer alan kabartma Mut’ta değil, Silifke sınırları içinde bulunan Keben Köyü’ndedir. Zaten 1976 yılında da Keben Kaya Anıtı hakkında, O. A. Taşyürek³⁶ bir makale ile ilk değerlendirmelerini yapmıştı.

³² “Çalışmalarımızın başlangıç aşamasında araştırma bölgemizle ilgili olarak periyodik yayınlar yapmayı amaçlamaktaydık. Bu kitap, sözünü ettiğimiz düşüncelerimizin yeni bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Bahar-Koçak 2004, 4)” cümlelerinin aksine; vücuda getirilen bu kitap, yazarların daha önce kaleme aldıkları çalışmalarının -aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi- bir kısmının birebir kopyalarından oluştuğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Bahar 2006b, 102, paragraf 3 ile Karauğuz 2005, 171’i karşılaştırmız.

Demir Çağında Konya ve Çevresi*** Konya 1999		Eskişehir Konya Araştırmaları 2 Konya 2004		Eskişehir Konya Araştırmaları 1 İstanbul 1996		Eskişehir Konya Araştırmaları 2 Konya 2004		Eskişehir Konya Araştırmaları 1 İstanbul 1996		Eskişehir Konya Araştırmaları 2 Konya 2004		Eskişehir Konya Araştırmaları 1 İstanbul 1996		Eskişehir Konya Araştırmaları 2 Konya 2004	
Sayfa	Paragraf	Sayfa	Paragraf	Sayfa	Paragraf	Sayfa	Paragraf	Sayfa	Paragraf	Sayfa	Paragraf	Sayfa	Paragraf	Sayfa	Paragraf
8	7	4	3	23	1	13	1	41	5	18	1	45	4	19	Dip not 68
8	8	5	2	23	2	13	2	42	1	18	2	66	3	26	7
9	1	5	2	23	3	13	3	44	1	18	3	66	4	27	1
9	2	5	3	39	1	17	1	44	4	18	4	66	5	27	2
9	3	5	4	39	2	17	2	51	4	19	2	67	1	27	3
9	7	6	1	39	5	17	3	51	4	19	3	67	2	28	2
10	1	6	1	39-40	6,1	17	4	52	2	19	4	67	3	28	4
10	3	6	2	40	5	17	5	52	3	19	5	67	4	28	4
10	4	7	1	41	4	17	7	53	2	19	6				

*** Bu kitabın daha önce yapılmış bir eleştirisi için bkz. Ş. Dönmez, “H. Bahar, Demir Çağında Konya ve Çevresi”, *Belleten* LXV/243, 2001, 761-765.

³³ Bahar-Koçak 2004.

³⁴ Bahar 2006b.

³⁵ Bahar-Koçak 2004, 9, paragraf 4.

³⁶ Taşyürek 1976, 97-102.

“Genel olarak Konya İli'nin kapladığı alan Klasik Çağ'da Lykaonia olarak adlandırılmaktaydı. Konya Bölgesi'nin bu isminin Hitit dönemindeki Lukka'dan kaynaklandığı öne sürülmektedir. Bu durumda Hititler'den itibaren bölgenin bu şekilde anıldığını sanmaktayız. Bölgenin doğusu hakkında ise Hitit hiyeroglif yazıtlarında ve Asur yazılı belgelerinde önemli bilgiler bulunmaktadır. Bunlardan Kızıldağ yazıtında Tuwana; Asur yazıtlarında Tuwanuwa olarak geçen (Klasik Tyana, Bor) bölgenin, Ereğli çevresi olduğu bilinmektedir³⁷.”

Yazarların atfı yapmaksızın öne sürdüğü şekliyle Lykaonia coğrafi terimi hiçbir şekilde Lukka adından kaynaklanamaz, çünkü Lukka Anadolu'nun güneybatısındadır. Konya Bölgesi Hititlerden itibaren Lukka olarak da anılmamıştır. Bölge, Hititlerce, İmparatorluk Çağı ile birlikte **KUR ŞAPLITI**-Tarhuntašša-Hulaia Nehri Ülkesi olarak isimlendirilmiştir. Ancak Hititler döneminde, Anadolu'nun güney batısında yer alan Lukka Ülkesi'nin sınırları bu ulusun, Tarhuntašša Bölgesi'ne yaptığı seferler sonucunda zaman zaman Konya Bölgesi'ne uzanmış olduğu bilinir; tıpkı Arzawa'nın sınırlarının zaman zaman Tuwanuwa'ya kadar genişlediği gibi³⁸.

Bilindiği üzere Kızıldağ, Karaman'ın 55 km kuzeyinde ve Adakale, Süleymanhacı köyleri arasındadır. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi bu dağ üzerinde kral Hartapus'a ait -ikisi kayıp- beş hiyeroglif yazıt bulunmaktadır. Bu yazıtlar son yıllarda J. D. Hawkins tarafından yayımlanmıştır³⁹. Ayrıca bu konuda bilim adamları 1905 yılından beri Kızıldağ-Karadağ-Burunkaya hiyeroglif yazıtlarla ilgili çalışmakta iseler⁴⁰ de sorunlar henüz bir çözüme kavuşturulamamıştır. Yazarların ifade ettiği gibi bu yazıtlar üzerinde kesinlikle Tuwana ismi geçmez. Yine Tuwanuwa ismi Asur yazıtlarında Tuwana⁴¹, Hitit çiviyazılı belgelerinde Tuwanuwa⁴² şeklinde geçmektedir.

“Bu dönemin önemli yerleşmelerinden Landa ve Lusna (?Lystra-Zoldura) batıya giden önemli yolların uç noktasındaydılar. Hitit İmparatorluk Çağı yazılı belgelerinde bu yollarla ilgili çeşitli bilgiler vardır. Biz de yaptığımız araştırmalar sırasında bu dönemdeki batı bağlantısını kanıtlayan arkeolojik buluntulara rastladık. Ayrıca Köylütolu, Yalburt ve Eflatunpınar anıtlarının batıya uzanan ana yollar üzerinde bulunması İmparatorluk Çağı'nda Hititlerin batıya giderek artan bir şekilde önem verdiklerini ortaya koymaktadır⁴³.”

³⁷ Bahar-Koçak 2004, 10, paragraf 5.

³⁸ KBo VI 28.

³⁹ Hawkins 1995, 103-107.

⁴⁰ Sayce 1909, 83-87; Olmstead 1911; Hrozný 1936, 200-209; Güterbock 1947, 63; Alp 1974, 17-24, Levha.I-X; Börker-Klähn 1977, 260 vd; Gonnet 1983, 21-28; Gonnet 1984, 119 vd.; Hawkins 1992, 259-275; Hawkins 1995, 103-107.

⁴¹ Hawkins 2000, 425⁷.

⁴² del Monte-Tischler 1978, 448.

⁴³ Bahar-Koçak 2004, 17, paragraf 5.

Hitit çiviyazılı belgeleri iyi bir şekilde tetkik edildiğinde *Landa Kenti*'nin Karaman⁴⁴ ve *Luşna* kentinin de Hatunsaray⁴⁵ olarak lokalize edilmiş olduğu anlaşılacaktır. Durum böyle olunca bu iki kent Konya Ovası'nın batısında değil, güneyinde yer almakta olup, bu merkezler güneye uzanan yollar üzerinde konumlanmışlardır⁴⁶. Şurası da bir gerçektir ki, Hitit çiviyazılı belgelerinde hiçbir açıklama yapılmaksızın pek çok coğrafi ismin verildiği görülür. Dolayısıyla bu isimler bir indeksten öteye gidemez. Kaldı ki bu yollar hakkında detaylı bilgiler verilebilirdi. Ancak bu coğrafi isimler uzmanlarınca çok titiz çalışmalar ve yorumlarla belki idantiviyeye ve lokalize edilebilir.

“Ele geçen yeni buluntulardan Hulaia Nehri Memleketi'nin coğrafi, Tarhuntaşsa Ülkesi'nin ise idare bir isimlendirme olduğu açıkça anlaşılmaktadır”⁴⁷.

Yazarlarca ifade edilen yukarıdaki cümledeki ‘*ele geçen yeni buluntular*’dan amaç, bronz tabletin II 4'teki ‘*Tarhuntaşsa Ülkesi sınırı Hulaia Nehri Ülkesi(dir)*.’ cümlesidir⁴⁸. Dolayısıyla cümle başı ‘*bronz tablete göre*’ ifadesi ile başlatılmıyordu.

“II. Murşili dönemine tarihlendirilen Şunaşşura antlaşmasından (CTH 131) faydalanarak bu sınıra biraz açıklık getirebiliriz”⁴⁹. Boğazköy SÜDBURG yazıtı ve Yalburt yazıtları Hititlerin IV. Tuthaliia zamanında Arzawa ülkelerine yaptıkları seferler hakkında bilgi vermektedirler”⁵⁰.

Şunaşşura antlaşması yapılmış olan bir çalışma ve kanıtlar ile II. Murşili dönemine değil; II. Tuthaliia dönemine tarihlendirilmiştir⁵¹. Yazarın ikinci cümlesi de tamamen yanlıştır. Boğazköy SÜDBURG yazıtı II. Şuppiliuma dönemine aittir ve *Tarhuntaşsa* ve Lukka ülkelerine II. Şuppiliuma'nın seferlerini; IV. Tuthaliia'ya ait olan Yalburt hiyeroglif yazıtları da IV. Tuthaliia'nın Lukka ülkelerine karşı giriştiği seferleri kapsar.

“Hititler için bölgenin önemi Akdeniz'e ve Alaşia'ya (Kıbrıs) uzanan yollar üzerinde olmasıydı. Kıbrıs ve Toroslar onlar için maden yatakları bakımından önemliydi. (KBo XII 38 Öy.)”⁵²

Yazar tarafından KBo XII 38 nolu metnin hangi satırında bu bilginin verildiği yazılmamıştır. Yazılmaması da gayet doğal görülmektedir, çünkü bu metin CTH 21'dir ve Alaşia'nın fethi ile ilgili bir metindir, yazar tarafından ifade edilen bilgiler de bu metinde yoktur.

⁴⁴ del Monte-Tischler, 1978, 243.

⁴⁵ del Monte-Tischler, 1978, 252.

⁴⁶ Karauğuz-Doğanay 7 vd..

⁴⁷ Bahar-Koçak 2004, 19.

⁴⁸ Otten 1988, 16.

⁴⁹ Bahar 2006b, 94.

⁵⁰ Bahar 2006b, 96.

⁵¹ Beal 1986, 425-445.

⁵² Bahar 2006b, 103.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Konya ve Karaman Bölgelerini kapsayan arkeolojik yüzey araştırmalarının ilk hedefi, şüphesiz bölgedeki eskiçağ tarihi kültür dokusunun kronolojik olarak ortaya çıkartılması olmalıdır. Bu kapsamda bölgede prehistorik dönemler (Paleolitik-Neolitik-Kalkolitik-Eski Tunç Çağı) ile tarihi devirlerin (Orta Tunç-Geç Tunç-Demir Çağı-Hellenistik-Roma Çağı) tespit edilmesi ilk elden elzem olan bir durumdur. Bölge kültürlerinin tespiti ile çiviyazılı ve antik kaynaklardaki tarihi olayların birleştirilmesi ile de Konya ve çevresinin eskiçağ tarihi kaleme alınabilir. Ne yazık ki şu ana kadar yüzey araştırmaları ve arkeolojik verilere dayalı olarak Konya Bölgesi'nin eskiçağ tarihi yazılamamıştır.

Yeri gelmişken şunu da ifade etmeliyim ki bölge ile ilgili olarak amatörlerin yazdıkları kitaplarda ise eskiçağ tarihi bölümlerinin tamamına yakınının içi boştur ve eksiktir. Oysaki bu alan arkeoloji ve eskiçağ tarihi metodolojisini bilen araştırmacılar ve akademisyenlerce doldurulmalıdır. Çünkü şu bir gerçektir ki bir üniversitenin bağlı bulunduğu yörenin tarihi ve kültürünü araştırmak öncelikli görevidir. Zaten üniversitenin o yörede kurulmasının başlıca hedefi, yöre insanının ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda kalkınmasını ve bilinçlenmesini sağlamaktır. Yani bu kapsamda üniversiteler, '*yerel tarihten genel tarihe*' doğru hizmet vermelidir. Dolayısıyla bugün tarih bölümleri içinde eksik olduğuna inandığım '*yerel tarih ana bilim dalları*' mutlaka kurulmalıdır ya da şimdilik bu alandaki derslerin sayıları artırılmalıdır.

Zaman kaybedilmeden de '*Konya-Karaman Çevresi Eskiçağ Tarihi ve Arkeolojisi Araştırma Merkezi*' kurulmalıdır. Bu merkezin kapsamında bölgenin eskiçağ tarihi ve arkeolojisi alanında özgün bilimsel makalelerin kabul edileceği bir dergi ve kitaplar ile ulusal ve uluslararası konferanslar tertip edilmelidir.

Konya-Karaman Bölgesi arkeolojik yüzey araştırmaları kurulacak çok kapsamlı bir ekiple (arkeolog, antropolog, etnoarkeolog, eskiçağ tarihçisi, hititolog, sümerolog, nümizmat, şehir plancısı, sanat tarihçisi, coğrafyacı, harita mühendisi ve mimar vs.) yeni baştan, yeniden başlatılmalıdır. Bu kapsamda da bölgede tespit edilecek ve üzerinde fikir birliği sağlanacak bir höyükte arkeolojik bir kazıya başlanarak da bölgede yüzey araştırmaları ile keşfedilen arkeolojik malzeme daha doğru bir şekilde değerlendirilebilecektir ve değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

ALP, S.

- 1974 "Eine Neue Hieroglyphenhethitische Inschrift Der Gruppe Kızıl Dağ-Kara Dağ Aus Der Nahe von Aksaray Und Die Früher Publizierten Inschriften Derselben Gruppe", AS, (Presented to H. G. Güterbock on the Ocasion of his 65th Birthday), 17-27, Plate I-X.

ARIK, R. O.

- 1956 *Ankara-Konya, Eskişehir-Yazılıkaya Gezileri*, Ankara.

BAHAR, H.- G. KARAUĞUZ - Ö. KOÇAK

- 1996 *Eskiçağ Konya Araştırmaları I. (Phrygia Paroreus Bölgesi: Anıtlar, Yerleşmeler ve Küçük Buluntular)*, İstanbul.

BAHAR, H.-Ö. KOÇAK

- 2004 *Eskiçağ Konya Araştırmaları 2, (Neolitik Çağ'dan Roma Dönemi Sonuna Kadar)*, Konya.

BAHAR, H.

- 1995 "İlgın Çevresi Höyükleri 1994", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XIII/1, 153-183.
- 1996 "Doğanhisar, İlgın, Kadınhanı ve Sarayönü Yüzev Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XIV/2, 359-375.
- 1998 "Hatip-Kurunta Anıtı ve Çevresi Yüzev Araştırmaları 1996", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XV/2, 105-120.
- 1999 "Konya ve Çevresi Yüzev Araştırmaları 1997", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XVI/2, 23-54.
- 2000 "1998-1999 Yılı Konya-Karaman İlleri Yüzev Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XVIII/2, 189-204.
- 2001 "Konya ve Karaman İlleri Yüzev Araştırmaları 2000", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XIX/2, 257-270.
- 2002a "Konya-Karaman Yüzev Araştırması", *AST*, XX/2, 171-180.
- 2002b "Tarhuntaşsa Araştırmaları 1994-2002", *V. Hititoloji Kongresi Bildirileri, Çorum 2 Eylül 2002*, (Editör: A. Süel) Ankara, 83-117.
- 2003 "Konya-Karaman Bölgesi Yüzev Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XXI/1, 203-216.
- 2004 "Konya ve Karaman İlleri yüzev Araştırmaları 2003", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XXII/1, 341-354.
- 2005 "Konya-Karaman İlleri ve İlçeleri 2004 Yılı Yüzev Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XXIII/1, 95-106.
- 2006a "Konya-Karaman İlleri ve İlçeleri Yüzev Araştırması,2005", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XXIV/1, 481-500.
- 2006b "Bozkır Çevresinin Erken Çağları", *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, XV, 97-120.
- 2007 "Konya-Karaman Yüzev Araştırmaları 2006", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XXV/1, 235-254.

BEAL, R. H.

- 1986 "The History of Kizzuwatna and the Date of Šunaššura Treaty", *Orientalia* LV, 425-445.

BECKMAN, G.

- 1996 *Hittite Diplomatic Texts*, Atlanta.

BITTEL, K.

- 1986 "Hartapuš and Kızıldağ", *Ancient Anatolia. Aspects of Change and Culture Development, Essays in Honor of Machteld J. Mellink*, (Edited by J.V. Canby, E. Porada, B. S. Ridway, T. Stech), Wisconsin, 103-111.

BORDAZ, J.

- 1969 "The Suberde Excavations, Southwestern Turkey. An Interim Report." *Türk Arkeoloji Dergisi*, XVII/2, 43-71.

BÖRKER- KLÄHN, J.

- 1977 "Die Hartapuš-Kartusche Kızıldağ", *Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete-Vorderasiatische Archäologie*, LVII, 260-266.

CTH

E. Laroche, *Catalogue des Textes Hittites*, Paris, 1971.

DİNÇOL, A.M.- J. YAKAR - B. DİNÇOL - A. TAFFER

- 2000 "The Borders of the Appanage Kingdom of Tarhuntašša-A Geographical and Archaeological Assessment", *Anatolica*, XXVI, 1-29.

EYİCE, S.

- 1971 *Karadağ (Binbir Kilise) ve Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler*, İstanbul.

FARRAND, W. R.

- 1964 "Geology and Physiography of the Beyşehir-Suğla Depression, Western Taurus Lake District, Turkey", *Türk Arkeoloji Dergisi*, XIII/1, 1964, 149-154.

FRENCH, D. H.

- 1970 "Notes on Site Distribution in the Çumra Area", *Anatolian Studies*, XX, 139-148.

GARSTANG, J.- O. R. Gurney

- 1959 *The Geography of Hittite Empire*, London.

GONNET; H.

- 1983 "L'Inscription No 2 De Kızıl Dağ (I) ", *Hethitica*, V, 21-28.

- 1984 "Nouvelles Données Archéologiques Relatives aux Inscriptions Hiéroglyphiques de Hartapusa À Kızıldağ", *Archéologie et Religions de l'Anatolie Ancienne, Mélanges en l'honneur du Professeur Paul Naster* (Édites par R. Donceel, R. Lebrun), Louvain-la Neuve, 119-125.

GURNEY, O.R.

1993 “The Treaty with Ulmi-Tešup”, *Anatolian Studies*, XLIII, 13-28.

GÜNERİ, S.

1986 “Orta Anadolu Höyükleri”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, IV, 207-225.

1987 “Orta Anadolu Höyükleri 1986”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, V/II, 77-105.

1989 a “Orta Anadolu Höyükleri, Karapınar, Cihanbeyli, Sarayönü, Kulu Araştırmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, VII, 323-339.

1989 b “Orta Anadolu Höyükleri, Karaman-Ereğli Araştırmaları”, *Türk Arkeoloji Dergisi*, VII, 97-144.

GÜTERBOCK, H. G.

1947 “Alte und Neue Hethitische Denkmäler”, *Halil Ethem Hatıra Kitabı I*, Ankara, 48-51.

HAMILTON, W. J.

1842 *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia II*, London.
Hawkins, J. D.

1992 “The Inscription of the Kızıl Dağ and the Kara Dağ in the Light of the Yalburt Inscription.”, *Hittite And Other Anatolian And Near Eastern Studies in Honour of S. Alp, S. Alp'e Armağan*, (Edited by, H. Otten, E. Akurgal, H. Ertem, A. Süel), 259-275

1993 “The Historical Significance of the Kara Höyük (Elbistan) Stele”, *Aspect of Art Iconography: Anatolia And Its Neighbors. Studies In Honor of N. Özgüç, Nimet Özgüç'e Armağan*, (Edited by, M. J. Mellink, E. Porada, T. Özgüç), Ankara, 2723-279.

1994 “The End of the Bronze Age in Anatolian: New Light From Recent Discoveries”, *Anatolian Iron Ages 3 (Anadolu Demir Çağları). The Proceedings of the Third Anatolian Iron Ages Colloquium Held at Van, 6-12 August 1990*, 1994, s.XXXIV, 91-94

1995 *The Hieroglyphic Inscription of the Sacred Pool Complex at Hattuša SÜDBURG, (StBoT Beiheft III)*, With an Archaeological Introduction by P. Neve, Wiesbaden.

2000 *Inscriptions of the Iron Age, Corpus of Hieroglyphic Luwian*, Vol. I, Berlin, New York.

HOFFNER, H. A. Jr.

1989 “The Ulmi-Tešup Treaty (KBo 4.10=CTH 106) With A New Join”, *Anatolia And The Ancient Near East Studies in Honour T. Özgüç, Tahsin Özgüç'e Armağan*, (Edited by K. Emre, M. Mellink, B. Hrouda, N. Özgüç), Ankara, 199-203.

HOUWINK TEN CATE, P. H. J.

- 1992 "The Bronze Tablet of Tuthalīas IV and its Geographical and Historical Relations", *Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete-Vorderasiatische Archäologie*, LXXXII/II, 233-270.

HROZNÝ, B.

- 1936 "Les Inscriptions 'Hittites' Hieroglyphiques De Karakuyu, Fraktin, Karadağ Et La Stele De Boghazköi", *Archiv Orientální*, VIII, 200-209, Pl.XXVII-XXIX.

van den HOUT THEO P. J.

- 1995 *Der Ulmitešup-Vertrag. Eine Prosopographische Untersuchung*, (StBoT 38), Wiesbaden.

KARAUĞUZ, G. - H. İ. KUNT

- 2004 *Eskiçağ Kaleleri – Orta Anadolu'nun Güney Kesimi*, Konya.

KARAUĞUZ, G. - O. DOĞANAY

- 2004 "İ.Ö. II. Binden Bizans Dönemine Kadar Orta Anadolu'nun Güneyinden Akdeniz Kıyılarına Uzanan Yolu Üzerine Düşünceler", *Olba*, X, 1-44.

KARAUĞUZ, G. - K. ÖZCAN

- 2007 Hitit İmparatorluk döneminde Anadolu yerleşme Sistemine İlişkin Hipotetik Yaklaşımlar "Tarhuntassa Eyaleti Yerleşme Sistemi", *Studi Micenei Ed Egeo-Anatolici*, XLIX, VI Congresso Internazionale di Ittitologia Roma, 5-9 settembre 2005 (ed. A. Archi), 463-477.

KARAUĞUZ, G.

- 2002 *Boğazköy ve Ugarit Çiviyazılı Belgelerine Göre Hitit Devletinin Siyasi Antlaşma Metinleri*, Konya.
- 2005 *Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işığında M.Ö. 2. Binde Orta Anadolu'nun Güney Kesimi*, Konya.

KUB

Keilschriftkunden aus Bogazköi, Berlin.

LAROCHE, E.

- 1948 "Un Point d'Histoire: Ulmi-Tešup", *Revue Hittite et Asiatique*, VIII, 40-48.

MELLAART, J.

- 1954 "Preliminary Report on Survey of Pre-Classical Remains in Southern Turkey", *Anatolian Studies*, IV, 175-240
- 1958 "Second Millennium Pottery from the Konya Plain Neighbourhood", *Belleten*, XXII/87, 311-353
- 1959 "Archaeological Survey of the Konya Plain" *Anatolian Studies*, IX, 31-33.
- 1963 "Early Cultures of the South Anatolian Plateau II; The Late Chalcolithic and Early Bronze Ages in the Konya Plain", *Anatolian Studies*, XIII, 199-236.

del MONTE, G. F. - J. TISCHLER

1978 *Die Orts und Gewässernamen der Hethitische Texte*, (RGTC VI), Wiesbaden.

NEVE, P.

1987 "Boğazköy-Hattušas 1986 Kazıları" , *Kazı Sonuçları Toplantısı*, IX, 1987, (249-269), 266-268.

1989-1990 "Boğazköy-Hattuša. New Results of the Excavations in the Upper City", *Anatolica*, XVI, 7-20.

OLMSTEAD, A. T. - B. B. CHARLES - J. E. WRENCH

1911 *Travels and Studies in the Nearer-East, The Cornell Expedition to Asia Minor and the Assyro-Babylonian Orient*, New York.

OMURA, S.

1991 "1990 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, IX, 541-560.

1992 1991 Yılı İç Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, X, 365-386.

1993 "1992 Yılında İç Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", *Kazı Sonuçları Toplantısı*, XI, 311-335.

1994 "1993 Yılında İç Anadolu da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XII, 215-244.

1995 "1994 Yılı İç Anadolu da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XIII/II, 243-272.

1996 "1995 Yılı İç Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, XIV/II, 283-302.

OTTEN, H. - C. RÜSTER

1973 "Textanschlüsse von Boğazköy-Tafeln (21-30)", *Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete-Vorderasiatische Archäologie*, LXIII, 83-91.

OTTEN, H.

1987 a "Die Bronzetafel" , *Kazı Sonuçları Toplantısı*, IX/I, 271-276.

1987 b "Staatsvertrag von Tuthaliia IV. mit Kurunta von Tarhuntašša", *Archäologischer Anzeiger*, 410-412

1988 *Die Bronzetafel aus Boğazköy, Ein Staatsverträge Tuthaliias IV*, Wiesbaden.

ÖZSAİT, M.

1991 "1990 Yılı Konya-Akşehir Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, IX, 377-395.

POETTO, M.

1993 *L'Iscrizione Luvio-Geroglifica di Yalburt Nuove Acquisizioni Relative Alla Geografia dell'Anatolia Sud-Occidentale*, *Studia Mediterranea*, VIII, Pavia.

RAMSAY, W. M. - G. L. BELL

1909 *The Thousand and One Churches*, London.

SAVAŞ, Ö. S.

1998 “Yeni Buluntular Işığında Anadolu (Hitit-Luvi) Monumental Yapıtları ve Yazıtlarının Problemleri Çözüm Gelişmeleri ile Bugünkü Durumu”, *1998 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları*, Ankara, 223-264.

SAYCE, A. H.

1909 “The Hittite Inscriptions Discovered by Sir W. Ramsay and Miss Bell on the Kara Dagh”, *Proceedings of the Society of Biblical Archaeology*, XXXI, 83-87, Levha.VII-VII.

SOLECKI, R. S.

1961 “An Archeological Reconnaissance in the Beyşrhir-Suğla Area of South Western Turkey, *Türk Arkeoloji Dergisi*, XIII, 129-140.

TAŞYÜREK, O. A.

1976 “Silifke”Keben” Hitit Kaya Kabartması”, *Türk Arkeoloji Dergisi*, XVIII/1, 97-102.

ÜNAL, A.

2000 “Adana’da Kizzuwatna Krallığı. Taş Devrinden Hitit Devleti’nin Yıkılışına Kadar Adana ve Çukurova Tarihi”, *Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprü Başı* (Editör E.Artun, M.S. Koz), İstanbul, 43-69.

WOUNDHUIZEN, F. C.

1995 “Luwian Hieroglyphic Monumental Rock and Stone Inscriptions from the Hittite Empire Period”, *Talanta*, XXVI-XXVII, 1994-19